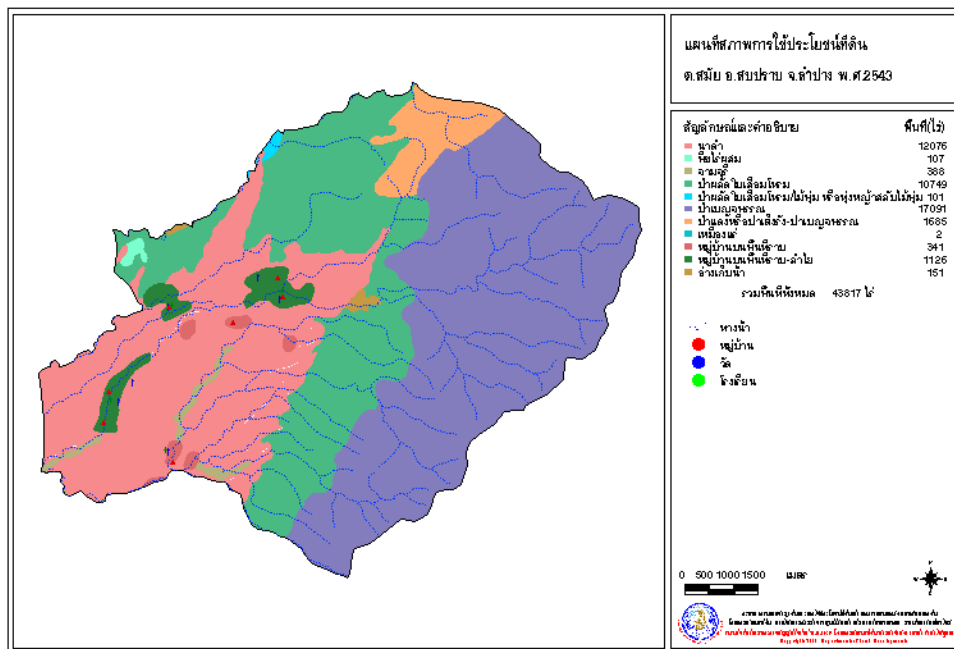

บ้านอุ้มลอง ต. สมัย อ. สบปราบ จ. ลำปาง

ลักษณะทั่วไป

- พื้นที่ปลูกข้าวนาฉน ลักษณะพื้นที่เป็นทั้งนาดอนและนาลุ่ม จำนวนครัวเรือน 140 ครัวเรือน พื้นที่ป่าแดงหรือป่าเต็งรัง และป่าเบญจพรรณ 43 % ของพื้นที่ทั้งหมดและพื้นที่นา ค่าประมาณร้อยละ 27 ของพื้นที่ทั้งหมด (แผนภาพที่ 3) พื้นที่ถือทำนา 3-4 ไร่/ครัวเรือน ในพื้นที่น่าน้ำจากห้วยอุ้มลองหลวง และห้วยแม่สระ เกษตรกรมีสระน้ำในพื้นที่นาเพื่อแก้ปัญหาแล้งในพื้นที่นาดอน

แผนภาพที่ 3 ลักษณะการใช้ประโยชน์ที่ดิน ต. สมัย อ. สบปราบ จ. ลำปาง

ที่มา : กรมพัฒนาที่ดิน, 2543

- ระบบการผลิตเป็นการทำนาเพียงครั้งเดียวมีข้าวพอสสำหรับบริโภคแต่เหลือขายน้อย การปลูกข้าวจะเริ่มปลูกข้าวที่นาดอนก่อนเนื่องจากกลัวฝนทิ้งช่วง ปลูกข้าวกลางเดือนก.ค.จะเริ่มปักดำประมาณเดือนสิงหาคม ปลูกเสร็จตามด้วยข้าวในที่นาลุ่ม ข้าวจะปักดำเสร็จภายใน 20 วันถ้าในกรณีที่มีน้ำสมบูรณ์ เมล็ดพันธุ์ที่ใช้ปลูกอัตรา 18 กก./ไร่ เกษตรกรจะเริ่มหว่านกล้าประมาณ 25 พ.ค. อายุกล้าที่ใช้ปักดำ 1 เดือน ข้าวกล้า 6 และ มะลิ 105 ปลูกพร้อมกัน แต่ข้าวพันธุ์ กข 6 เก็บเกี่ยวก่อนกลางเดือน พ.ย. ส่วนพันธุ์ มะลิ 105 เก็บเกี่ยวปลายเดือน พ.ย.

- เกษตรกรมีอาชีพด้านการเกษตร 100 % ปลูกข้าว 70 % เลี้ยงครั่ง 20 % และเลี้ยงวัวเนื้อ 10 % รายได้จากการขายครั้ง 20000-30000 บาท/ฤดู (กก.ละ 37-38 บาท)
- พันธุ์ที่ปลูกในพื้นที่นาดอน ข้าว กข 6 และมะลิ 105 (พันธุ์ มะลิ 105 ปลูกในพื้นที่นาดอน เนื่องจากเก็บเกี่ยวได้เร็วและสามารถทนแล้งได้) ส่วนพื้นที่นาลุ่มจะปลูกเพียงพันธุ์ กข 6
- การใช้ปุ๋ยเคมีมีไม่มากนักสูตรที่ใช้ 16-20-0 ปริมาณ 6 กก./ไร่ มีเกษตรกรบางรายมีการใส่ 2 ครั้ง ครั้งแรก 16-20-0 6 กก./ไร่ และ 46-0-0 10 กก./ไร่ แต่ในเกษตรกรบางรายไม่มีการใส่ปุ๋ยเคมี
- ราคาข้าวเปลือก ปี 2544 พันธุ์ กข6 5.80 บาท/กก. (ราคาต้นปี) ราคาปัจจุบันเดือน ตุลาคม 44 5.30 บาท/กก. ส่วนพันธุ์ข้าวมะลิ 105 กก.ละ 5 บาท (12 บาท ปี 41-42)
- ปัญหาในการปลูกข้าวในพื้นที่นาดอนปัญหาแล้งจะเป็นปัญหาที่รุนแรงเป็นอันดับหนึ่งโดยเฉพาะในช่วงปลายเดือนมิถุนายน ปัญหาวัชพืชเป็นปัญหาอันดับสอง ส่วนมากเกษตรกรกำจัดโดยไม่มีการใช้สารกำจัดวัชพืช นอกจากนี้ยังพบปัญหาเรื่องหนู ไหม้คอรวง และ โรคใบสีส้มไม่มีการใช้สารเคมีฉีดพ่น แต่จะควบคุมโดยการใช้น้ำสกัดชีวภาพ และในพื้นที่นาลุ่มจะพบปัญหา หอยเชอรี่ เพลี้ยกระโดดหลังขาว และ หนูระบาดเดือน พ.ย. แต่ไม่รุนแรงเกษตรกรจะไม่ใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช
- ค่าจ้างแรงงานชายหญิงในการปลูกข้าววันละ 100 บาท สัดส่วนการบริโภคและการขายข้าวในพื้นที่จากเกษตรกรที่สัมภาษณ์ 6 ราย สัดส่วนประมาณ 50 %: 50 %

ตารางที่ 11 ลักษณะพื้นที่นาดอนและนาลุ่ม บ้านคูมดอง ต. สมัย อ. สบปราบ

	นาดอน	นาลุ่ม
สัดส่วนพื้นที่	60 %	40 %
ช่วงปลูกข้าว	กลางก.ค.-ต้น ส.ค.	ต้น ส.ค.

พันธุ์ข้าว	กข6 92 % 600 กก./ไร่ มะลิ 105* 3 % 620 กก./ไร่ สปต. 3 %	กข6 780 กก./ไร่
ลักษณะดิน	ดินเหนียว (สีขาวเหลือง/ขาวแดง)	ดินร่วนปนทราย (สีดำ)
ปัญหา	1. แล้ง 2. วัชพืช 3. หนู 4. เพลี้ยกระโดดหลังขาว 5. โรคไหม้คอรวง (ปี 2542) 6. โรคใบสีส้ม ไม่รุนแรง	1. หอยเชอร์รี่ 2. เพลี้ยกระโดดหลังขาว 3. หนู

ปัญหาแล้ง

เกษตรกรแบ่งปัญหาแล้งเป็น 2 ช่วง ได้แก่

1. แล้งที่ 1 พบช่วงปลาย เดือน มิ.ย. (ระยะปักดำ) นาน 15-30 วัน เกษตรกรจะมีการแก้ปัญหาโดยมีการใส่ปุ๋ย 16-20-0 ผลผลิตจะลดลง 30 % เมื่อเกิดปัญหาแล้ง ในพื้นที่ดอนส่วนมากจะพบแล้ง 1 ทุกปี
2. แล้งที่ 2 พบช่วงต้นเดือน ต.ค. (ข้าวระยะตั้งท้องถึงออกดอก) นานมากกว่า 30 วัน โอกาสพบ 1 ครั้งใน 5 ปี จะส่งผลทำให้ผลผลิตลดลงประมาณ 50 %

พันธุ์ข้าวที่เกษตรกรเคยปลูก

1. สันป่าตอง
2. ข้าวดอกตู อายุเก็บเกี่ยวเร็ว เมล็ดลาย ปัญหาเรื่องนก
3. ข้าวป่าตาล น้ำหนักเมล็ดดีเมล็ดใหญ่ เก็บง่าย น้ำหนักเมล็ดดี เมล็ดป้อม ราคาไม่ดี
4. ข้าวดอกตู เป็นข้าวนาปี เก็บเกี่ยวเร็ว แต่ราคาไม่ดี

แหล่งเมล็ดพันธุ์

1. เกษตรตำบล 30 %
2. สหกรณ์การเกษตรสหปราบจำกัด 20 %
3. เกษตรกรเก็บเมล็ดพันธุ์เอง เก็บทุกปีไม่ได้ซื้อ 50 %

คัดจากแปลงที่ต้นสมบูรณ์และคาดว่าจะให้ผลผลิตสูง และคัดรวงที่ดีแยกเก็บไว้ในปีถัดไป เนื่องจากเมล็ดพันธุ์ที่คัดเองทุกปีเมล็ดจะนุ่มไม่แข็งหลังจากหุง

แหล่งรับซื้อ

พ่อค้าในหมู่บ้าน 95 % อื่นๆ 5 %

โอกาสในการขยายผล

- พื้นที่ศึกษการผลิตข้าวเพื่อบริโภคสัดส่วนของพันธุ์พันธุ์ กข 6 มากกว่า 90 % ที่ปลูกทั้งนาดอนและนาดุ่ม รายได้หลักมาจากการเกษตรไม่มีอาชีพนอกการเกษตร การเลี้ยงสัตว์และการเลี้ยงคั้งเป็นอาชีพที่ควรพิจารณาเนื่องจาก รายได้ดี
- น่าจะพิจารณาพื้นที่เป็นพื้นที่ในการคัดเลือกพันธุ์ เนื่องจากประมาณ 50 % ของเกษตรกรในพื้นที่มีการคัดเลือกเก็บเมล็ดพันธุ์เอง
- โอกาสในการทำการแปรรูปจากข้าวเปลือกเป็นข้าวสารเนื่องจากในพื้นที่เกษตรกรมีการใช้สารเคมีในการควบคุมศัตรูพืชน้อย และเกษตรกรมีความตื่นตัวในการไม่ใช้สารเคมี และมีการเริ่มทำน้ำสกัดในการกำจัดเพลี้ยกระโดดหลังขาว
- เกษตรกร 1 รายที่ทำเกษตรทฤษฎีใหม่ แต่ไม่ประสบความสำเร็จ โอกาสในการขยายการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ควรพิจารณา เนื่องจากเกษตรกรผลิตข้าวเพียง 1 ฤดูถ้ามีการเปลี่ยนแปลงพื้นที่บางส่วนในชุดสระ และทำเกษตรผสมผสานสามารถปลูกผัก และไม่ผลได้เป็นการลดค่าใช้จ่าย